

Pressemelding

Brageprisen 2017

Brageprisen har, siden den første gang ble delt ut i 1992, etablert seg som en av Norges viktigste litterære priser. Prisen deles ut av Stiftelsen Den norske Bokprisen og har som formål å hedre gode norske forfatterskap, samt skape interesse for norsk litteratur. Brageprisen har 25-års jubileum i år.

Prisen deles ut på Dansens hus i Oslo den 21. november kl. 17.30.

De nominerte til Brageprisen 2017 ble offentliggjort på Deichmanske hovedbibliotek 1. november, klokken 12.00.

Følgende bøker og forfattere er nominert:

Åpen klasse: lyrikk

- Kristin Berget: *og når det blir lyst blir det helt fantastisk*, Cappelen Damm
- Jo Eggen: *Ruindikt*, Aschehoug
- Cecilie Løveid: *Vandreutstillinger*, Kolon forlag
- Knut Ødegård: *Tida er inne*, Cappelen Damm

Barne- og ungdomsbøker

- Helene Guåker: *Sveiseblink*, Gyldendal
- Mari Kanstad Johnsen: *ABC*, Gyldendal
- Hilde Matre Larsen og Mari Kanstad Johnsen (ill.): *Gutt og Jente later som*, Cappelen Damm
- Maria Parr: *Keeperen og havet*, Det Norske Samlaget

Sakprosa

- Thomas Reinertsen Berg: *Verdensteater*, Forlaget Press
- Ellen Støkken Dahl og Nina Brochmann: *Gleden med skjeden*, Aschehoug
- Monica Kristensen: *Amundsens siste reise*, Forlaget Press
- Marte Spurkland: *Klassen*, Cappelen Damm

Skjønnlitteratur

- Rune Christiansen: *Fanny og mysteriet i den sørgende skogen*, Forlaget Oktober
- Matias Faldbakken: *The Hills*, Forlaget Oktober
- Olaug Nilssen: *Tung tids tale*, Det Norske Samlaget
- Ole Robert Sunde: *Penelope er syk*, Gyldendal

Kontaktinformasjon for Brageprisen

Kari Marstein, leder av Bragerådet, kari.marstein@gyldendal.no 415 29 707

Siri Ekestad Bauge, daglig leder for Brageprisen, siri@forleggerforeningen.no 40 89 03 15

www.brageprisen.no

Facebook: Brageprisen

Juryenes begrunnelser

Åpen klasse – Lyrikk

Juryens medlemmer:

Ronny Spaans (juryleder)

Astrid Werner

Eirik Vassenden

Kristin Berget: *og når det blir lyst blir det helt fantastisk*, Cappelen Damm

og når det blir lyst blir det helt fantastisk er frå utsida sett ei heller lågmælt diktsamling som knyter natur, jord, økologi og identitet saman i ein presis og knapp, men likevel melodisk og vakker poesi. Samlinga rommar skarpt teikna naturskildringar, men òg ei forteljing om svangerskap, fødsel og nytt liv – under skuggen av ein trugande, dystopisk tanke om ei verd som fell frå kvarandre. I dei sosiale tilhøva som blir skildra, er samliv og natur noko som nærast overlappar kvarandre, og Bergets dikt kallar fram eit univers der menneska nesten ikkje kan skiljast frå kvarandre eller frå naturen dei lever av og i. Det ligg minningar til andre naturnære diktarar her, som Hans Børli eller Rolf Jacobsen: i skildringane av jorddyrking og livssyklus, men òg i den tvitydige haldninga til på den eine sida naturen og på den andre den teknologisk framskridne sivilisasjonen. I kombinasjonen av alle desse elementa munnar samlinga ut i ein paradoksal tilstand: ei kombinert feiring av nytt liv og ei sorg over den moglege avslutninga av alt liv.

Jo Eggen: *Ruindikt*, Aschehoug

Ruindikt er ei lærd, men direkte og verdsvend diktsamling, ei lyrisk reisedagbok frå Irland, der dei historiske, lange linene blir fortalde, men der dikteren samstundes gjer små, detaljerte nedslag. Gjennom ei lang rekkje stad- og plantenamn fylgjer vi poeten på reisa hans attende i irsk historie og innover i det irske natur- og kulturlandskap. Frå katedralruinar til eit bygdeveikryss, frå historiske monument til tilfeldige observasjonar på gata eller på bussen – i slike kontrastar skaper Eggen eit stort spenn mellom stader og røynsler, men òg mellom klangar og ord. Kompositorisk er samlinga bygd opp som ei reiseforteljing, der spørsmål av allmenn relevans blir kalla fram: kva skilnad gjer det for blidnesla som veks i ruinen om ho gror på eit murparti skapt av jødiske, katolske eller reformerte handverkarar? Ruinen er ein takksam leverandør av metaforar og assosiasjonar, men Eggen held han under kontroll ved å heile tida skapa konkrete, sanslege bilete, som gjennomgåande held seg i det grøne – Irlands farge. Eggen vender seg til det som overlever alt, idear liksom menneske: mose, nykleband og nesler. Dikta sjølve er poetiske eføyar som mildt og kjærleiksfullt omfamnar historiske og notidsruinar i det grøne landet.

Cecilie Løveid: *Vandreutstillinger*, Kolon forlag

Vandreutstillinger er ei samling dialog- og portrettdikt, der historiske personar blir tolka og portretterte. Kjende og mindre kjende kunstverk blir skildra i poetisk form. Det er på mange måtar ein gamal sjanger Løveid utforskar og fornyar, den klassiske retorikkens ekfrase, som tyder "dikt som skildrar eit kunstverk". Løveid fornyar sjangeren ved å skildre korleis Obsthfelder blir portrettert i teikneserieform; ein annan stad tek ekfrasen hennar utgangspunkt i ei tatovering. Målet med samlinga er ikkje berre å skildre store verk, men å vekkje eksistensiell undring hjå lesaren, og det skjer på ein underfundig og fabulerande måte. Djupt eksistensielt alvor blir avløyst av små, effektivt avvæpnande blikk eller grep. Eit døme er diktet hennar til Andy Warhol, der ho lét kunstnaren repetere den same replikken ("Jeg er helt henrykt") i møte med vilkårlege brutale historiske faktum: alt kan bli serieprodusert og estetisert. Eit sosialt engasjement – og klasseperspektiv – blir forløyst av Løveids fantasi og krysskoplingane hennar av bilete. Enkeldikta er direkte og slåande, medan samlinga som heilskap er gjennomkomponert som eit teaterstykke i tre delar.

Knut Ødegård: *Tida er inne*, Cappelen Damm

Tida er inne er ei djupt personleg bok. Det er få som vågar vera så pinsam ærleg som Ødegård i norsk diktekunst – hjå Ødegård kan vi sanneleg tala om poesien "røyndomslitteratur". Ødegård portretterer både seg sjølv og familiemedlemmer med nådelaus ærlegdom, i skildringar av vanskelege episodar i livet, frå barndomen, gjennom krigen, incest, lobotomi i etterkrigstida, til alderdomen i dag. Men han innlemar òg samfunnskritiske dikt som vedkjem tida vår, som *Skuggar*, eit dikt om den arabiske flyktningen Maryam, ein notidig versjon av Bibelens Maria. Der mange diktarar skriv prosessbasert, det vil seia dikt som best lèt seg lesa samanhengande frå perm til perm, er Ødegård enno ein dyrkar av det gode enkeltståande diktet. Ein kan gjera nedslag i boka og nyte stutte vers og lange, forteljande dikt med poetisk djupn og stor lesaroppleving. I det perspektivet er det ikkje underleg at biletet og albumet er gjennomgangstema i samlinga. Ødegård deler stutte og lange poetiske augneblinkar frå livet sitt og familien sin med oss. Det er episodar som er ramma inn i tida, men den religiøse ståstaden hans skin òg igjennom og viser at tidsaugneblinkane vi blir presenterte for, er forgjengelege, for når "sceneteppet fell", "skin det av måne og stjernetåke", som det heiter i "Regn, Luther". *Tida er inne* er eit høgdepunkt i Ødegårds rike og mangfaldige forfattarskap, som i år feirar 50 år.

Barne- og ungdomsbøker

Juryens medlemmer:

Øystein Espe Bae (juryleder)
Ragnhild Malfang
Heidi Grønningsæther
Ahmed Akef Khateeb

Helene Guåker *Sveiseblink*, Gyldendal

Helene Guåkers oppvekstprosa har vevd seg stadig tettare inn i rånemiljøet på Hedmarken. Med ungdomsromanen *Sveiseblink* har ho no skapt eit fullenda teppe, utan lause trådar, som kan varme lesarar av fleire slag. Men dette er ikkje berre punktert rånerealisme med rus og sjalusi i bakruta: *Sveiseblink* appellerer òg til eit breitt spekter av lesarar med tema som venskap og kjærleik. Kristoffer blir forelska i den uredde lesehesten Jenny frå nabobygda. Utan å fortelje for mykje, viser Guåker fram korleis hans mindreverdskompleks og språklege tilkortkoming står i vegen. Ikkje kan han snakke med nokon om det; han glir lenger bort frå kompisgjengen, har eit problematisk forhold til faren, og relasjonen til bestefar er borte som følge av demens. Romanen får fram korleis Kristoffer, både i konkret og overført tyding, må bryte ut av den snevre råneruta for å kome Jenny i møte. Rørsla er kjent: Ein må ut på glattisen og spinne før ein finn fotfeste. Guåkers stramme og dialektnære Ringsaker-prosa får på ein truverdig og finstemt måte fram varme psykologiske nyansar. Språket er ein gasspedal som gir eit sugande botndrag til forteljinga, i det som er Guåkers beste roman til no.

Hilde Matre Larsen og Mari Kanstad Johnsen: *Gutt og Jente later som*, Cappelen Damm

Gutt og Jenter later som er ei av to bøker i ein ny serie av Hilde Matre Larsen og Mari Kanstad Johnsen. Serien er inspirert av, men driv òg harselas med, pedagogisk innretta småbarnsbildebøker slik vi kjenner dei frå 70-talet. I denne boka er det fantasileiken som viser veg. Guten og jenta byter på å vere bjørn og slange, gut og jente, i ein lek tilsynelatande utan grenser. Likevel er det alvor i forteljinga når ho utforskar grensa mellom lek, leikekrangling og lek som set spor utanfor leiken. Gjennom eit enkelt mønster manøvrerer forteljinga i store kjensler. Tekst og illustrasjon viser heile tida barneperspektivet, og speiler det eksplosive og fantastiske i leiken. Setningane er korte og konkrete og gir plass til illustrasjonane. Det visuelle rommet endrar seg gjennom heile forteljinga, og med det klarer boka både å dramatisere og ufarleggjere kjenslelivet i leiken. Det er ikkje måte på kva som er mogleg om ein berre lèt som.

Mari Kanstad Johnsen: *ABC*, Gyldendal

Når det står "ABC" på forsiden av en bok, er det fort gjort å gå i den fella at man vet hva den inneholder. Mari Kanstad Johnsen byr derimot på overraskelser, lek med sjangeren og forrykende illustrasjoner. Hennes versjon av ABC-boken er et overflødigshorn av viltre påfunn. Selv om det pedagogiske absolutt er til stede, er det først og fremst lekenhet som preger både tekst og illustrasjon. Kontrasten mellom de hvite gangene og de fargesprakende rommene skaper en spennende dynamikk, og både liten og stor kan undres over hva som kan vente på neste side. Illustrasjonene i tusj og vannfarger er enkle, men innholdet de byr på har mange detaljer. Hvert oppslag er en skattejakt der til dels overraskende elementer er satt sammen på tradisjonelt ABC-vis, men med en forfriskende og nyskapende vri. Følgehistorien er enkel å følge og skaper assosiasjoner til både eventyr og fantasy med gjentakelser og oppdrag. Mari Kanstad Johnsens kritikerroste bøker har de siste årene vist en stor spennvidde og har holdt et gjennomgående høyt nivå. I denne boka kombineres hennes visuelle kunstneriske kvaliteter med gode verbaltekster og enorm fortellerglede.

Maria Parr: *Keeperen og havet*, Det norske Samlaget

I *Keeperen og havet* byr Maria Parr på mer av det vi gledet oss over i *Vaffelhjarte*, den første boka om Trille og Lena i Knert-Matilde. Samtidig klarer Parr å få det kjente universet til å fremstå nytt og friskt ved å skildre det gjennom øynene til to tolvåringer. Lena og Trille plasseres i brytningspunktet mellom barn og ungdom og dette gir rom for de motsetningsfylte, klisjefrie karakterene til å utvikle seg videre. I *Keeperen og havet* fremstår de to hovedkarakterene mer kompliserte og nyanserte enn før. Handlingsrommet er utvida, følelsene er større og begivenhetene mer alvorlige. Det troverdige tolvåringsperspektivet er drivkrafta både i handlinga og i språket, og viser hvor intenst livet kan oppleves i denne alderen. Det trygge de alltid har kjent er i forandring og de Trille og Lena blir satt inn i nye sammenhenger og utfordringer som forelskelse, sjalusi, refleksjoner rundt død – og ikke minst behovet for å bli sett som den man er. Fra den lille bygda ved havet skaper Maria Parr et litterært univers som er både tidløst, universelt og godt å vende tilbake til.

Sakprosa**Juryens medlemmer:**

Guri Hjeltnes (juryleder)
Odd M. Karlsen
Solveig Ragnhild Brandal
Jørgen Hovde

Nina Brochmann og Ellen Støkken Dahl: *Gleden med skjeden*, Aschehoug

"Still deg naken foran speilet og studerer deg selv".

Legestudentene Brochmann og Støkken startet bloggen *Underlivet*, som viste seg å bli en hitt med over 1,4 millioner besøkende. Det var utvilsomt et «udekket behov der ute» for å belyse «seksuell helse, kvinnekropp og sex i media». I videreføringa av bloggen kom boka *Gleden med skjeden*, som er skrevet som et fresht oppslagsverk, formidler og tilgjengeliggjør forfatterne alle tenkelige sider ved kvinnens underliv: «Skjeden er, som andre kroppsåpninger, en utgang, ikke bare noe du kan putte ting inn i. Ut kommer skrikende babyer, blod, slim og gørr». Med en glimrende penn som både er kunnskapsrik og underholdene blir leseren tatt med både til det allmenne og det myteomspunnede rundt underlivet. Det blir skapt en nærhet til leseren når inngangen til teksten formidles avslappa og humoristisk. Boka er et litterært bidrag som bygger ned terskler og utfordrer tabu.

Marte Spurkland: *Klassen: Fortellinger fra et skoleår*, Cappelen Damm

«Han tar telefonen. Åpner bildemappa, blar gjennom de ferskeste bildene. Ser at hun har lagret et skjermbilde av en chatsamtale med tre meldinger. Ser hvem hun har chattet med. Så begynner hele kroppen hans å skjelve.»

I dokumentarboka *Klassen* tar Marte Spurkland forteljingsgrep og driv lesaren gjennom skuleåret i ei tredjeklasse i norsk påbygg på vidaregåande skule, for å openberre koplingar mellom Ibsen og gjengslagsmål, veksande klesvask i lærarheimen og vedtak i UDI, håp om å verte gagns menneske og krav om dokumentert fråvær. Vi følgjer ei ueinsarta gruppe elevar, og ein lærar, i det store norskfaget det året då framtida står på spel. Språket er tett på deira eige, i skildringar av skjør tillit og livskriser, litteraturhistorie og Karpe Diem, og nokre etterlengta sigrar. Spurkland maktar å gi eit klokt og aktuelt innsyn i vilkåra vi set for sjølve livet, i eit klasserom.

Monica Kristensen: *Amundsens siste reise*, Forlaget Press

“Det var som i gamle dager. Han var aktuell, midt i det energisk pulserende livet. Man anerkjente hans unike ekspertise og lederskap. Ingen kunne få inntrykk av at han var passé.”

Den 18. juni 1928 tar Amundsen og hans mannskap av fra Tromsø i det franske sjøflyet Latham. De er på vei mot nordover for å finne og redde den forulykkede ekspedisjonen til Amundsens gamle rival, Umberto Nobile, og hele verden følger med. Dessverre skal det blir det siste man noensinne ser til den gamle polarhelten. Latham forsvant sporløst etter tre timer på vingene. Monica Kristensen har skrevet et sylskarpt portrett av et falmet ikons siste dager. Med imponerende mengder kunnskap og elegant språkføring turnerer hun dramatiske passasjer fra italienernes kamp på isen og redningsekspedisjonenes kniving om å bli først til å nå dem, med hovedpersonens kamp mot sykdom, gjeld og konkurrenter. Resultatet er mesterlig sakprosa med en nervepirrende dramaturgi og smittende engasjement for gåten rundt vår store polfarers endelikt.

Thomas Reinertsen Berg: *Verdensteater*, Forlaget Press

I februar 1956 så leserne av New York Times et kart på forsiden som gjorde folk urolige. Et verdenskart viste at uvante linjer delte opp havene – saken handlet om geologer som utforsket en revne i havbunnen. Nå revnet ikke havbunnen, tvert om skrev en av geologene til et svarbrev til leserne: «Bevegelser på et par centimeter i løpet av et århundre blir sett på som svært raske.» At kart har fascinert og at kart har enorm betydning gjennom tidene er vel kjent. Med boken *Verdensteater* har journalisten og skribenten Thomas Reinertsen Berg har skapt en tour de force i kartenes historie i verden. Han starter med de aller første verdensbildene, setter verden som scene, og tar sats gjennom verdensbildene og forestillingene, systematisk, velskrevet, morsomt og lærerikt. Boken er usedvanlig flott illustrert, med kart som viser ulike måter å se verden på, fra greske spekulasjoner til middelaldersk tro, fra renessansens forsøksvise vitenskapelige kartlegging til vår digitale samtid med lynkjapp informasjonshenting. En utsøkt og særegen sakprosabok.

Skjønnlitteratur

Juryens medlemmer:

Geir Vestad (juryleder)
Nora Nordskar Hoel
Merete Granlund
Gunnar Vestad

Rune Christiansen: *Fanny og mysteriet i den sørgende skogen*, Forlaget Oktober

En familietragedie utgjør det dystre bakteppet for Rune Christiansens *Fanny og mysteriet i den sørgende skogen*. Ved bokens åpning mister 17 år gamle Fanny begge sine foreldre i en bilulykke og

blir boende alene i huset deres i skogen. Videre følger fortelleren Fanny gjennom dager fylt med hverdagslige sysler og møter med nye mennesker som alle vil prege hennes liv. Allikevel er Christiansens bok langt fra hverdagslig. Ved hjelp av eventyrlige grep får Fannys historie nærmest mytiske dimensjoner, noe som også blir underbygget av Christiansens stemningsfulle og poetiske språk. Det er billedrikt og overskrider realismen i sin sammensmelting av gjenkjennelig hverdag og eksistensiell undring. Historiens mørke letter når forfatteren åpner Fannys liv for kjærligheten og dens uante veier. Ved å inkludere både glede og sorg side om side gjør Christiansen dette til en bok som oppleves som tett på livet. Gjennom sanselige og intuitive beskrivelser trer samtidig det eventyrlige i et hverdagslig liv frem. *Fanny og mysteriet i den sørgende skogen* er en kompleks roman som allikevel oppleves tilgjengelig for leseren. Fortellerens ømhet for den unge jenta berører, og man er stadig nysgjerrig på hvilken sti Christiansen fører oss langs.

Matias Faldbakken: *The Hills*, Forlaget Oktober

Det er på en ærverdig, fortsatt elegant men også slitt restaurant handlingen utspiller seg i Matias Faldbakkens roman *The Hills*. I sentrum står hovmesteren, som etter 13 år har full oversikt og kontroll over det meste som skjer. Det er gjennom hans blikk restauranten framstår. Men det blir snart klart at det er i enda større grad restauranten heller enn hovmesteren som er romanens egentlige hovedperson. Nærmere bestemt er restauranten en representant for en europeisk sivilisasjon som fortsatt har stilen i behold, men som også står for ei tid som er i ferd med å gå under. Restauranten *The Hills* representerer det gamle Europa, med sin klassiske, uforanderlige stil. Men det er også en stil som er i ferd med å bli utfordret, ikke minst av den unge kvinnen som rydder seg rom blant de faste kundene. Romanen framstiller likevel ingen egentlig undergangsskildring, men det er som om det er i ferd med å skje en slags krakelering av både mennesker og miljøer. Restauranten framstår som en truet verden; et Europa på randen av undergangen, men fortsatt med stilen krampaktig i behold. *The Hills* er også en roman med mild humor, ledige eleganse, og en leken og avvæpnende nostalgi. Som helhet er det en roman som skiller seg kraftig ut ved sitt sjarmerende spill med tradisjonene. Men det kan også anes mørkere toner under overflaten, som bidrar til å gi den tilsynelatende lekende romanen både alvor og tyngde.

Olaug Nilssen: *Tung tids tale*, Det norske Samlaget

Tung tids tale er eit rørende brev til ein elska son, ein fortvila rapport frå ein utmattande kvardag og eit verknadsfullt kampskrift mot diagnosesamfunn og rigid byråkrati. Forteljaren er ei sjukemeld trebarnsmor som har sett sin førstefødte utvikle seg frå ein uvanleg oppvakt smårolling til ein autistisk, lite kommunikatív niåring som må passast på døgnet rundt. Tittelen er henta frå Haldis Moren Vesaas sitt kjende dikt frå 1945, men Nilssen legg ein ny dimensjon til oppfordringa om å gi av lukka si: Kva det kostar å vere den som skal stråle varme og løfte børa for andre – og kva det kostar å skaffe hjelpa ein sjølv treng. I eit direkte, men fortetta og rytmisk språk teiknar Olaug Nilssen opp ei rekkje slående scener som set seg fast i lesaren. Gjentakande, monotone setningar står til sisyfosarbeidet med kvardagslege rutinar og pedagogiske metodar som gir få resultat. Andra gongar flyt orda raskt og gjenskaper den emosjonelle dramatikken som kan oppstå i basketak med ein vilter unge som berre av og til gir slik respons den utslitne mora så sårt treng. Nilssen er kompromisslaus i omtalen av sosiale tabu, som det å bli slått og biten av barnet sitt. Eller angsten for å slå tilbake. Einsemda i å merke at vener ikkje vil høyre meir om den vanskelege kvardagen. Mot denne mørke bakgrunnen glimtar det fram ei og anna magisk stund av fellesskap mellom mor og barn – men utan at lesaren får gløyme slitet som har gått føre og kjem etter. *Tung tids tale* er ei både rå og nyansert, kamplysten og sorgtung historie om kjærleik som krev alt ein har å gi.

Ole Robert Sunde: *Penelope er syk*, Gyldendal

«Det var mørkt i portrommet, og lyset utenifra skinte under dørbladet til porten og inn i den trange glipen mellom den delen av porten som kunne åpnes og den delen som var lukket». Slik åpner Ole Robert Sundes roman om en eldre forfatter som går ut i formiddagsregnet på Bislett i Oslo for å kjøpe sushi og snus til sin døende kone. Henvisningen til *Penelope*, konen til Odyssevs, leder til

forståelsen av romanen som et miniatyrspeilbilde av Homers Odysseen. Men der Odyssevs var borte fra Penelope i 20 år, foretar fortelleren ingen lang reise, han skal bare noen få kvartaler. Men i tankene reiser han så uendelig mye lengre. Alt fortelleren sanser og blir avbrutt av underveis, det være seg mennesker eller dyr, en vannpytt eller lukten av pizza, blir til springbrett for strømmende assosiasjoner og refleksjoner. Betragtninger som strekker seg tusener av år bakover i historien, gjennom tidene, mot samtiden og fortellerens hverdag, og omgivelsene han befinner seg i. Romanen danner et vakkert flettverk over kunnskap i et levd liv, om øyeblikkets intensitet, og om det ukjente som skal komme. Historien myldrer og sildrer, og veksler mellom å være kompleks og enkel, alvorlig og humoristisk – og også trist. Ole Robert Sunde mistet konen sin i fjor, og med det som bakteppe kan romanen også forstås som et portrett av deres samliv. For i stadig større grad påvirkes fortellerens tankestrøm av konen som ligger syk der hjemme og venter.

Penelope er syk er en mesterlig skrevet roman som framviser sanselig og språklig originalitet og eleganse, og inviterer leseren til tilstedeværelse, ettertanke og litterær nytelse.